

تبیین تحلیلی موضوع حرکت

از دیدگاه ملاصدرا و نوصدراییان*

** زینب نادی، دانشجوی دکتری فلسفه اسلامی دانشگاه آزاد تهران مرکزی

*** مهدی نجفی افرا، استاد گروه فلسفه دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

چکیده

بحث حرکت در فلسفه از زوایای مختلف مورد توجه قرار گرفته است. یکی از این زوایا بحث درباره وجود و بقاء موضوع حرکت، بویژه در حرکت جوهری است که پیش از ملاصدرا بعنوان یکی از لوازم حرکت و از عوامل تشخیص آن محسوب میشد. ملاصدرا با ابداع مبانی خاص خود، نگاه به حرکت و لوازم آن - از جمله، موضوع حرکت - را تا حد زیادی دگرگون ساخت. موضوع حرکت در حرکت جوهری، در اندیشه ملاصدرا و نوصدراییان یکی از موارد بحث برانگیز و محل تشتت آراء است. ملاصدرا گاه بر نیاز حرکت جوهری به موضوع تأکید کرده و گاه از آن عدول نموده است. همین امر، در میان پیروان مکتب صدرایی از جمله علامه طباطبایی و شهید مطهری نیز محل اختلاف است. در این جستار، ضمن بررسی دیدگاههای مختلف، تلاش کرده ایم با بررسی نقاط ضعف و قوت آنها به این نتیجه دست یابیم که نه تنها حرکت جوهری نیازی به موضوع ندارد، بلکه حرکت در اعراض هم بینباز از موضوع است و با توجه به اصالت وجود صدرایی، میتوان از وجود واحد سیالی در جهان واقع حمایت کرد که خود، عین حرکت و متحرک و مافیة الحکره است و تفکیک آنها تنها در دنیای تحلیل ممکن است.

کلیدواژگان

موضوع حرکت
ملاصدرا
نوصدراییان
حرکت
عرض تحلیلی
علامه طباطبایی

مقدمه

موضوع حرکت از مسائل بسیار مهمی است که از اوایل پیدایش فلسفه، ذهن حکما را بخود مشغول داشته است. با اینکه موضوع که از آن به «متحرک» هم تعبیر میشود، یکی از لوازم حرکت است اما توجه به این نکته ضروری است که حرکت و متحرک در خارج به یک وجود موجودند، لذا بحث از حرکت، بدون شک، بحث از متحرک نیز خواهد بود. از آنجایی که حرکت نزد حکمای مشاء و اشراق تنها حرکت در اعراض تلقی میشد، بحث موضوع حرکت - چنانکه به آن خواهیم پرداخت - با معضل چندانی مواجه نبوده است. آنها با حرکت در جوهر مخالف بودند و آن را بصورت کون و فساد و یا تغییرات دفعی تفسیر میکردند و بنابراین معتقد بودند ماده، محل این * . این مقاله مستخرج از رساله دکتری است.

** .Email: z.nadi1351@gmail.com

*** .Email: Mah.najafiafra@iauctb.ac.ir (نویسنده مسئول)

تاریخ تأیید: ۹۷/۲/۹

تاریخ دریافت: ۹۶/۱۱/۱